

ԿՐՈՆԱԿԱՆ

ԱՍՏՈՒԹՈՅ ԳՈՅՈՒԹԻԻՆԸ

Աշխարհի բոլոր կրօններու առանցքը ե-
զած է Աստուծոյ գոյութեան հաւատամբը:
Առանց Աստուծոյ գոյութեան հաւատքին՝
չկայ կրօնք:

Աստուծոյ գոյութիւնը իբրեւ հարց չի
ներկայանար հաւատացեալին մտքին մէջ.
ան գիտակցօրէն կամ անգիտակցաբար իւ-
րացուցած է իր ընդունած վարդապետու-
թեան դաւանանքը: Աստուծոյ գոյութեան
հաւատացող եւ զԱստուած պաշտող բարե-
պաշտ անձը իր վրայ կը հրաւիրէ արդի
մարդուն ուշադրութիւնը՝ որ հաւատացող
մը չէ: Վերջինը կը մտածէ Աստուծոյ մա-
սին երբ գտնուի տառապալից վիճակի մը
մէջ, զփնդակ պարագաներու եւ կամ մահ-
ան ատջեւ, երբ կը փորձուի աշխարհը դի-
տելու իր եղանակը: Իր գոյութեան վերջ-
նակէտին հասած ըլլալու փորձառութիւնը
ունենալով, ինքզինք կախուած կը դառնէ
արտաքին ոյժի մը՝ որուն կրօնական ըմ-
բռնումով մենք Աստուած անունը կու
տանք:

Դարերու ընթացքին մարդը հարց է
տուած. Գո՞յ է Աստուած, ո՞ր կրնամ
գտնել զայն, իմացական արամարանու-
թեամբ կրնամ փաստել տիեզերքի գերա-
զոյն կոռաւարիւթի մը գոյութիւնը: Ան ջո-
նացած է գտնել անոնց պատասխանները:
«Այսօր», կ'ըսէ ուսուցչապետ Ուայթհէտ,
«վիճարանելի կրօնական մէկ վարդապե-
տութիւն կայ. աշխիքն՝ ի՞նչ կ'ուզես ըսել
Աստուած ըսելով» եւ սոյն նկատուածով,
այսօրը նման է մեր բոլոր երէկներունը:
Քանզի իմաստասէր կը հաստատէ թէ փիլի-
սոփայութեան մէջ երեք էական խնդիրներ
կան. ա. Գոյութիւն Աստուծոյ, բ. Ակա-
տութիւն Կամքի եւ գ. Անմահութիւն Հոգ-
ւոյ: Ան կ'անլցնէ թէ յիշեալ երեքին մէջ
կեդրոնական խնդիրը Աստուծոյ գոյութեան
հարցն է, իսկ միւս երկուքը անոր հետե-
ւութիւններն են:

Աստուծոյ գոյութիւնը ապացուցանելու
համար, իմաստասէրներ երեք զլիսուոր
մէթոտներ որդեգրած են.

1.— ԷՄԲԱՐԱՆԱԿԱՆ ԱՊԱՑՈՅՑ (The Ontological Argument)

Արդիւնքն է ԺԱ Դարու մեծատաղանդ
իմաստասէր եւ աստուածաբան Անսելմոս
Քենթրպըրիի մտածողութեան: Անսելմոս
կը հաւատար որ Աստուծոյ բնութիւնը հա-
ւատքի ճամբով կը յայտնուի: Աստուծոյ
մասին կրօնական այս ըմբռնումը ան բա-
ցատրից հետեւեալ ձևով. «Մենք կը հա-
ւատանք որ Ան բան մըն է որմէ մեծը կա-
րելի չէ երեւակայել»: Բայց, մարդկային
բանականութիւնը հարց կու տայ. Մենք
ինչպէ՞ս կրնանք վստահ ըլլալ էակի մը գո-
յութեան՝ որ վերանցական է ամէն ինչէ որ
գիտենք, նոյնիսկ մեր մտածողութենէն:

Խորանական այս հարցին հաստատումը
սկիզբ դրած փիլիսոփայական նոր մտածո-
ղութեան մը: Անսելմոս նչց թէ մարդկա-
յին իմացութիւնը ինչպէ՞ս կրնայ ըմբռնել
ճշմարտութիւն մը որ վեր է իր մտածողու-
թենէն. այլ խօսքով՝ թէ ան ինչպէ՞ս կրնայ
Աստուծոյ հասնիլ:

2.— ՏԻԵԶԵՐԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՊԱՑՈՅՑ (The Cosmological Argument)

Աշխարհի մէջ ամէն բան իր պատճառը
ունի ուրիշ բանի մը մէջ, որով իր գոյու-
թիւնը հաստատած է: Դարձեալ, այս
պատճառը արդիւնքն է ուրիշ պատճառի
մը՝ որ կանխած է զայն: Ուրեմն, աշխարհի
մէջ ամէն բան պայմանադրական է եւ հե-
տաւարար պատճառական. ուստի ամէն ինչ
յարարերական է: Ստեղծագործութիւն մը՝
յարարերութիւններու զրութեան:

Բնադրանցախօսը հարց կու տայ. Մի՞թէ
այս բոլոր պատճառները չեն ենթադրեր
սկզբնական, առաջին պատճառ մը որ զօ-
րութենապէս կը բովանդակէ սոյն բոլոր
արդիւնքները — Թափանցող ամբողջական
եւ կատարեալ ոյժ մը: Եւ այս ոյժը իր հու-
թեան մէջ ճշգրտօրէն չի՞ համապատասխա-
ներ այն զօրութեան որ ինքզինք ամենուրեք
կը յայտնէ եւ զոր մենք Աստուած կը կո-

յենք։ Արդեօք մենք կրնա՞նք ժխտել զոյու-
թիւնը այսպիսի Աստուծոյ մը։

Տիեզերաբանական այս ապացոյցին քըն-
նարկումը երևան կը բերէ զաղափարը Ա-
ռաքիմ պատճառին եւ մենք կը գերադա՞ն-
ցենք աշխարհը եւ մենք գմեղ՝ հասու դառ-
նալով բոլոր եղածներուն եւ ըլլալիքներու
սկզբնական պատճառի զաղափարին, որով
մեր իմացութիւնը կը հանգստանայ ու գո-
հացում կը գտնէ։

Սակայն, այն անձը որ չի հաւատար Աս-
տուծոյ գոյութեան, կը մերժէ ընդունել
Տիեզերաբանական Ապացոյցը։ Ան դո՛ւ է
երկրի վրայ ապրած իր կեանքով եւ պէտք
չ'զգար թափանցիլու բացարձակ Անծառ-
քիմ՝ որ էական է տիեզերաբանական պատ-
ճառարանութեան համար։

3.— ՎԱՆՃԱՆԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՊՍՏՈՅՑ (The Teleological Argument)

Արդի գիտութիւնը ցոյց կու տայ որ բը-
նութեան իւրաքանչիւր շարժումը հետե-
ւանք է չափադիտական օրէնքին։ Այս են-
թաղրել կու տայ թէ պատճառ մը պէտք է
ըլլայ աշխարհի մէջ որ կը հաշուէ բնու-
թեան հիւսնայի երեւոյթները։ Բնական դի-
տութիւններու հետադադարութեանց մէջ կը
տեսնենք թէ ո՛չ միայն բնագիտութեան,
այլ քիմիագիտութեան, աստղաբաշխու-
թեան եւ կենսաբանութեան մէջ եւս կը
տիրէ ուսողական կարգն ու կանոնը։

«Ամէն ինչ միեւնոյն ծրագրին կնիքը կը
կրէ, ամէն ինչ պէտք է միեւնոյն էակին
ենթարկուած ըլլայ» կ'ըսէ Նեւտոն, ու կ'ա-
ւելցնէ. «Մոլորակներու եւ անոնց արբան-
եակներու կանոնաւոր շարժումին, ինչպէս
նաեւ անոնց ուղղութեան, ծրագրին եւ ա-
րագութեան աստիճանաւորումին մէջ»
խորհուրդի մը հետեւըրը կան եւ վկայու-
թիւնը պատճառի մը գործունէութեան, որ
ո՛չ կոյր է, ո՛չ ալ քախտի ձգուած, այլ ըս-
տուգապէս ամենաճարտար է մեքենակա-
նութեան եւ երկրաչափութեան մէջ»։ Մի-
ջատարան Ֆապրը ըսած է. «Տիեզերքը ան-
հուն իմացականութենէ մը կառավարուած
է։ Որքան զննեմ, այնքան աւելի կը տես-
նեմ այդ իմացականութիւնը՝ որ իրերու
խորհուրդին ետեւէն կը ճառագայթէ։

Աստուած. ես Անոր չեմ հաւատար... զկյն
կը տեսնեմ»։

Ուրեմն, աշխարհի գոյութիւնը պատա-
հականութեան արդիւնք չի կրնար ըլլալ.
ան ծրագրուած գեղեցիկ գործն է տիե-
զերքի ամենադէտ ծարարապետին։

*

Տեսնելէ ետք Աստուծոյ գոյութեան մա-
սին տիրող երեք հիմնական ապացոյցները,
կը յանգինք այն եզրակացութեան որ կա-
րելի չէ ըմբռնել Աստուծոյ գոյութիւնը
միայն իմացական ճամբով։ Մեր բարոյա-
կան զաստիարակութիւնը կարեւոր դեր կը
խաղայ սոյն ճշմարտութիւնը հասկնալու
տեսակէտէն։ Մարդկային իմացականու-
թիւնը կատարեալ չէ ինքնիրմով։ Բանա-
կան եղրակացութիւններ կարծւած ունին ու-
րոշ նախադրեալներէ՝ որ իմացութիւնը ան-
կարող է միայնակ փաստել, որովհետեւ ա-
նոնք արմատացած են մարդկային մտքի
խոր խաւերուն մէջ։ Կեանքը յարատեւ
պայքար մըն է Անծառքիմ հետ, եւ նոյնիսկ
մեր բանական ապացոյցները հիմնուած են
տարտամ հաւատքի մը, վստահութեան,
զպաշուկութեան կամ բնաղդի վրայ, զորս
կարող չենք նկարագրել։ Սոյն իմաստով
Փոռքալ վկայած է. «Սիրտը իր պատճառ-
ները ունի, զորս տրամաբանութիւնը չի
դիտեր»։

Գոյութիւնն Աստուծոյ. արդարեւ ի՞նչ
է անոր իմաստը։ Գոյութիւն ածականը շատ
աւելի ցած ստորադաս ստորոգելի մըն է
տրուած Աստուծոյ բարձրութեան մօտ։
Վրիտանոնայ իմաստասէրներ Պլատոնի հե-
տեւորութեան զԱստուած սահմանեցին
Անգը Պլուտարխի մը կամ իբրեւ Գեր Գո-
յութիւն մը։ Որպէս աղբիւր բոլոր իրակա-
նութիւններու, Ան գերիվեր է գոյ էակ-
ներու շրջափծէն։ Գոյութիւն բառը Աս-
տուծոյ համար չենք գործածեր այն իմաս-
տով զոր կը գործածենք արարածներու հա-
մար։ Որովհետեւ Աստուծոյ գոյութիւնը
յաւիտեականօրէն վերանալան է մեր
ճատաճողութենէն, մեր կամքէն եւ նոյնիսկ
մեր հաւատքէն։ Եւ ճիշդ այս վերանալա-
նութեան մէջ է որ կրնանք ըմբռնել զԱստ-
ուած եւ իր գոյութիւնը։

ՔԱՔԳԷՆ ՎՐԴ, ԹՕՓՃԵԱՆ,